

Iisus se naște. Slaviti-L! Dumitru Staniloae despre Icoana Nasterii Domnului

În această icoană, întregul mesaj din Evanghelie despre întruparea Mântuitorului din Sfânta Fecioară Maria este surprins împreună cu alte detalii adăugate din Sfânta Tradiție a Bisericii.

Detaliile din icoană se structurează în trei registre:

I. Partea superioară - aspectul teofanic și profetic

Stânga	Centru	Dreapta
Îngeri și vînd pe Dumnezeu	Raza (steaua) muntele (stîncile)	Înger vestind Nașterea Domnului și istoriilor aflași pe câmp

II. Partea centrală - aspectul tainic

Stânga	Centru	Dreapta
Magii aducînd daruri	Pruncul Hristos Maica Domnului pe tera (ieslea) boul și asinul	istorii

III. Partea inferioară - aspectul omenesc

Stânga	Centru	Dreapta
Dreptul Iosif ezînd îngîndurat pe o piatră	diavolul deghizat într-un istor (Thyrros)	moașele Salomeea și Zelemi îngrijind Pruncul

Persoane, sensuri și simboluri ziditoare în icoana Nașterii Domnului

I. 1. Raza - arătare a Sfintei Treimi

Raza unică ce coboară din semicercul aflat în partea superioară a icoanei semnifică *Firea cea Una* a lui Dumnezeu, dar care ieșind din stea se împarte în trei pentru a desemna participarea *Celor Trei Persoane* la iconomia mîntuirii. Reprezentarea iconografică a *stelei* sugerează faptul că aceasta este mai presus de un simplu fenomen cosmic, ea fiind trimisă de către Dumnezeu și vestească magilor *Nașterea cea mai presus de fire a unui Împărat Ceresc* și totodată și-i călăuzească spre locul unde s-a petrecut minunea.

I. 2. Muntele auster sugerează o lume neprimitoare, ostilă, lumea de după căderea în păcat a protopărinților Adam și Eva și a tuturor urmașilor lor.

Stîncile ascuțite, ilustrate asemenea unor trepte, par a se uni cu cerul, indicînd astfel, atât mișcarea de *pogorîre* a lui Dumnezeu la om, cât și *urcarea* omului la Dumnezeu, ambele, posibile odată cu momentul Întrupării Celei de-a Doua Persoane a Sfintei Treimi. Întreg pămîntul pare a tresăla de bucurie.

„Întreg a fost între cei de jos, iar de cei de sus nicicum nu S-a depărtat Cuvîntul cel necuprins; că pogorîrea lui Dumnezeu n-a fost cu mutare din loc, precum nici nașterea din Fecioară primitoare de Dumnezeu...” (Acatistul Bunevestiri, Icos 8)

„Cerul și pămîntul astăzi s-au împreunat; născându-se Hristos, astăzi Dumnezeu pe pămînt a venit și omul la cer s-a suit.” (Vecernia Praznicului, Litie, glas 1)

„Toată firea îngerească s-a minunat de lucrul cel mare al Întrupării Tale; că pe Cel neapropiat,

ca Dumnezeu, L-a văzut om apropiat tuturor..." (Acatistul Bunevestiri, Condac 9)

I. 3. Îngerii sunt reprezentați în dubla lor lucrare: *doxologia* și *vestirea*.

Unii (în general grupul din partea stângă) se îndreaptă către *Izvorul de Lumină* aducând laudă neîncetată lui Dumnezeu.

Îngerul din dreapta se apleacă spre păsori, vestindu-le acestora Nașterea *Împăratului lui Israel*. Prezența îngerilor mărturisește despre dumnezeirea Pruncului.

II. 1. Pruncul Hristos este reprezentat fie dormind, fie trează, privind către Maica Sa. Scutecele în care este înfățișat au forma unor fășii înguste asemenea giulgiurilor de înmormântare, brațele Sale se încrucișează pe piept în chipul Crucii, iar ieslea în care este așezat Pruncul are aspectul unui altar - mormânt.

Toate acestea prefigurează *Moartea și Pogorârea lui Hristos la iad*. Dar „*Lumina strălucește în întuneric, iar întunericul n-a biruit-o.*” (Ioan 1, 5) Pentru că Hristos va învia din morți ca un Dumnezeu atotputernic.

II. 2. Maica Domnului este înfățișată stând lângă Prunc, în fața ieslei, pe jumătate rezemată pe un pat de felul celor purtate de evrei în călătoriile lor. El are culoarea roșie, fiind ilustrat asemenea unui pat împărtășit, pentru a sugera astfel cinstea ce i se cuvine Maicii lui Dumnezeu.

Prin această poziție a Maicii Domnului este afirmat iconografic adevărul *Nașterii suprafirești (din Fecioară, fără dureri) a Mântuitorului Hristos*, fapt care subliniază, de asemenea, dumnezeirea Pruncului.

Cele trei stele așezate pe cap și umeri simbolizează fecioria Maicii Domnului dinaintea, din timpul și de după Nașterea lui Hristos (pururea-fecioria).

Expresia chipului ei este una meditativă având privirea îngândurată - atitudine gravă ce anticipează suferințele pe care le va îndura ca Maică a Celui ce avea să pătimizească moarte pe Cruce pentru mântuirea lumii. „*Iar Maria păstra toate aceste cuvinte punându-le în inima sa.*” (Luca 2, 19). Maica Domnului a fost cel mai înălțător dar pe care omenirea a fost vreodată în stare să-l aducă lui Dumnezeu.

„*Ce vom aduce ție, Hristoase? Că te-ai arătat pe pământ ca un om, pentru noi. Fiecare din făpturile cele zidite de Tine, mulțumire aduce ție: îngerii cântarea, cerurile steaua, magii darurile, păsori minunea, pământul peștera, pustiul ieslea, iar noi pe Maica Fecioară, Dumnezeule, Cel ce ești mai înainte de veci, miluiește-ne pe noi.*” (Mineiul pe luna decembrie)

II. 3. Peștera (ieslea)

Locul Nașterii Fiului lui Dumnezeu nu era un han, ci un loc cu iesle unde se țineau animalele.

Evangheliile nu menționează pe tera, însă reprezentarea iconografică își găsește temeiuri în Tradiție și în textele liturgice. Deschizătura întunecoasă a peșterii în mijlocul stâncilor ascuțite închipuie cosmosul cunoscut, lumea copleșită de păcat prin căderea omului, precum și iadul, străfundurile întinericului, pe care doar El, *Soarele Dreptății*, le risipește odată cu Nașterea Sa. Peștera și ieslea sunt dovezi ale profunde smerenii a Mântuitorului Hristos.

II. 4. Boul și asinul nu sunt, de asemenea, pomeniți în Evanghelie, prezența lor alături de Prunc (inspirată din evanghelia apocrifă a lui Matei, cap. XIV) sugerează, în același timp, împlinirea unei proorocii a profetului Isaia: „*Boul își cunoaște stăpânul și măgarul ieslea Domnului său, dar Israel nu mă cunoaște, poporul meu nu mă pricepe.*” (Isaia 1, 3)

Prezența animalelor trimite, de asemenea, și către simbolismul vișelului de sacrificiu și al asinului Împăratului Care intră în Ierusalim. În unele icoane rusești apare un cal în locul obișnuitului măgar, necunoscut în Rusia.

II. 5. Păștorii sunt înfrunziți ascultând mesajul îngerilor. Adesea, unul dintre ei cântă din fluier adăugând, astfel, arta omenească a cântării la corul îngerilor.

Ei primesc cei dintâi vestea minunatei Nașteri în mijlocul activităților zilnice, fiind, paradoxal, prin simplitatea lor, mai apropiată de lumea cerească.

Păștorii reprezintă primii fii ai lui Israel (poporul ales de Dumnezeu), care I se închină Pruncului, ei simbolizând începutul Bisericii evreilor, iar magii începutul Bisericii neamurilor.

II. 6. Magii sunt reprezentați fie pe cai, în drum spre locul Nașterii indicat de stea, fie aducând Pruncului întreitul dar - aur, tămâie și smirnă -, preînchipuindu-le pe femeile purtătoare de mir, venite la mormânt în dimineața de Paști:

? aur - ca pentru Împăratul veacurilor;

? tămâie - ca celui ce este Dumnezeu al Universului;

? smirnă - ca unuia ce a murit.

„*Prin darul mirului, ei închipuie starea Ta muritoare, prin aur măreția Ta împărătească, iar prin tămâie, dumnezeirea Ta întregă.*” (Utrenia Nașterii Domnului, cântarea a V-a, glas VI)

Magii sunt înfrunziți sub chipul a trei oameni având vârste diferite, acest fapt dovedind că Revelația este dată oamenilor indiferent de vârsta lor fizică, dar pe măsura nivelului lor duhovnicesc și a puterii lor de cuprindere a tainelor dumnezeiești. Magii reprezintă neamurile păgâne aflate înafara poporului ales. Deși sunt oameni învunziți, ei au, totuși, de străbătut o cale mai lungă spre cunoașterea Dumnezeului celui Adevărat. Prezența lor dovedește faptul că Biserica primește și sfîșește și înfrunzește omenească în măsura în care aceasta conduce către adevărul de credință, către cunoașterea lui Dumnezeu.

III. 1. Dreptul Iosif apare într-un colț (stânga sau dreapta, în josul icoanei), așezat deoparte de

Preasfânta Fecioară Maria, detaliu iconografic menit să evidențieze adevărul scripturistic și învătura Bisericii potrivit căreia Hristos S-a născut din Fecioară, Iosif nefiind tatăl Pruncului.

În figura sa trebuie să sugereze un om înaintat în vârstă (Tradiția spune că avea 84 de ani). Este reprezentat cu aureolă, aflându-se între drepții lui Dumnezeu (Matei 1, 19).

Dreptul Iosif are o expresie meditativă, îngrijorată, o stare de tulburare pricinuită de Nașterea feciorenică a lui Iisus. Iosif închipuie pe tot omul slab în credință, a cărui rațiune nu poate depăși hotarele realităților văzute, de aici și dificultatea de a accepta realitatea suprafirească a tainelor. În persoana lui Iosif, icoana dezvoltă nu numai drama sa personală, cât și drama întregii omeniri care a privit taina, nu prin ochii credinței, ci ai rațiunii limitate.

„Vifor de gânduri necuviincioase având întru sine înțeleptul Iosif s-a tulburat [...], dar cunoscând că zămisirea ta este de la Duhul Sfânt a zis: Aliluia.” (Acatistul Bunevestiri, Condac 4)

Este înfățișat ascultând de o figură care reprezintă vocea rațiunii neluminate.

III. 2. Bătrânul ciudat, înveșmântat într-o piele de animal, stând aplecat de spate dinaintea lui Iosif, îl reprezintă pe amăgitorul Satan, deghizat în chipul unui păstor, care îl hărțuiește pe Iosif, logodnicul Fecioarei, cu întrebări perfide.

Scena este inspirată de Evanghelia apocrifă a lui Iacov unde se spune că cel viclean rostește prin intermediul ciobanului Thyros: *„Așa cum acest toiag [el este îndoit sau rupt, simbol al sceptrului zdrobit al fostei sale puteri] nu va mai putea să dea viață, tot așa un bătrân ca tine nu mai poate zămisli prunc și o fecioară nu poate să nască”* [dar toiagul a înflorit îndată]. Lui Dumnezeu.

III. 4. Scena îmbrăierii Pruncului are la bază pasaje din evangheliile apocrife ale lui Iacov și Matei (acestea vorbesc despre prezența a două femei (Salomeea și Zelemi) chemate de Iosif pentru a o asista la naștere pe Sfânta Fecioară).

Scena îmbrăierii Pruncului a stârnit numeroase controverse și discuții iscate de justele reprezentări ei din următoarele motive:

- relatarea îmbrăierii nu aparține evangheliilor canonice;
- Pruncul era cu totul curat și nu avea nevoie de spălare;
- Maica Domnului a născut în mod suprafirească, fără dureri, prezența mamei fiind de prisos.

Argumentele susținute în favoarea reprezentării scenei îmbrăierii au fost următoarele:

- faptul că scena nu este menționată în Evangheliile canonice nu e un motiv pentru a o exclude (nici Intrarea în Biserică a Maicii Domnului nu este menționată în Noul Testament, dar nu a stârnit respingerea ei în Biserică). Hristos, prin obiceiul îmbrăierii, a acceptat de bunăvoie să se supună unui obicei omenesc, așa cum mai târziu a binevoit să se supună practicii circumciziunii

(t?ierea împrejur) și botezului (de care El nu avea nevoie);

- niciunul din Sinoadele Ecumenice nu s-a opus cu privire la această scenă?

- în perioada iconoclastă, când au fost puse în discuție atâtea scene iconografice, scena înălțării nu a reprezentat o problemă?

- nici după iconoclastism, când pictura a devenit un mijloc de exprimare a dogmelor, nu au existat, de asemenea, obiecții cu privire la reprezentarea acestei scene.

Scena sc?ldatului sugerează faptul că Dumnezeu cel Preaînalt se supune obiceiurilor și deprinderilor omenești, aceasta fiind și o m?rturie a Întrupării reale a Domnului, Care a devenit „întocmai cu oamenii de bună voie” (Utrenia praznicului, Canonul Sfântului Ioan Damaschin, cântarea a IV-a). Scena o prefigurează pe cea a Botezului în apele Iordanului.

În icoană, toată creația se bucură la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos: cerul (o stea și îngerii), pământul (munții, plantele și animalele) și în special omeneirea reprezentată cel mai des?vârșit în persoana noii Eve, Preacurata Fecioară Maria, Maica Domnului nostru.

P?rintele Dumitru St?niloae, *O teologie a icoanei*, Editura Anastasia, București, 2005

**Icoana pe sticlă "Nașterea Domnului Iisus Hristos" a fost realizată de artistul popular din
Săpânța, Ioana Luță. Mai multe lucrări găsiți pe site-ul [Icoane pe sticla-Sapanta.Ro](http://Icoane.pe.sticla-Sapanta.Ro)**